

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY I BUDOWNICTWA

Klimat w systemie planowania przestrzennego

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym jest przede wszystkim **ustawą proceduralną**

Jej głównym celem jest określenie **zasad i procedur dotyczących ustalania możliwych sposobów zagospodarowania terenu**

Ustawa w pełni reguluje ww. obszar

(jej regulacje są zgodne z zakresem przedmiotowym i celem ustawy)

Celem ustawy nie jest uregulowanie kwestii środowiskowych czy klimatycznych

(podobnie jak kwestii dotyczących wymagań technicznych, dotyczących kwestii bezpieczeństwa, ochrony zabytków)

Tym samym **w omawianej ustawie nie ma i nie powinno być regulacji dotyczących:**

- adaptacji do zmian klimatu
- kwestii środowiskowych

a przy braku odpowiednich przepisów ustawy merytorycznych (materialnoprawnych) nie będzie obowiązków, by kwestie te odpowiednio regulować w planach miejscowych oraz w decyzjach WZ i LICP

Konieczne jest zatem, w celu osiągnięcia efektu obligatoryjności (twarde regulacje), wprowadzenie odpowiednich przepisów w ustawach środowiskowych

Ale to nie znaczy, że nic nie można zrobić!

I tu powstaje pytanie, a nawet dwa

z czym można coś zrobić?

(z jakim skutkiem zmian klimatu i jak on się objawia)

co można zrobić?

(jaki podjąć działania, które zmniejszą skutki zmian klimatu)

skutki zmian klimatu - ich „objawy” z punktu widzenia przestrzeni

- powodzie, podtopienia, nawałnice
- susze
- obniżanie się poziomu wód i stepowanie
- konieczność dbania o zasoby wody
- wyspy ciepła
- znaczące podniesienie się temperatur
- brak wiatru (brak przewietrzania miast)
- wiatr porywisty (orkany)

powodzie, podtopienia i nawałnice:

- zasklepanie gleb, czyli zabudowa, budowa wielopasmowych dróg, chaotyczna rozbudowa infrastruktury
- brak zbiorników retencyjnych, brak tzw. suchych polderów
- brak „aktywnych” zielonych dachów
- błędna melioracja
- wylesienia, odrolnienia, monokultury uprawne,
- usuwanie drzew

susze i obniżanie się poziomu wód i stepowienie:

- zasklepanie gleb
- błędna melioracja
- wylesienia, odrolnienia, monokultury uprawne (zwłaszcza wymagające silnego nawadniania)
- usuwanie drzew
- nieposzanowanie zasobów wodnych (zwłaszcza w rolnictwie)
- niekorzystanie z wodociągów (własne ujęcia wody)
- osuszanie terenów pod zabudowę i skutki dla terenów sąsiednich

wyspy ciepła i znaczące podniesienie się temperatur:

- błędne rozwiązania przestrzenne w zakresie sposobu zabudowy w centrach miast oraz na osiedlach (brak zieleni, brak wody, brak zielonych dachów)
- błędne rozwiązania przestrzenne w zakresie zróżnicowania zabudowy (monokultury budynków usługowych korzystających z klimatyzacji)
- błędne rozwiązania transportowe (nastawienie na transport indywidualny, samochodowy, czego dodatkowym skutkiem jest dramatyczne zanieczyszczenie powietrza)
- błędne rozwiązania kolorystyczne i materiałowe (ciemne kolory dachów, szklane elewacje, asfaltowe chodniki i ścieżki rowerowe, parkingi)
- niska efektywność energetyczna budynków

brak wiatru (brak przewietrzania miast) i wiatr porywisty (orkany):

- zabudowywanie klinów napowietrzających
- zabudowywanie terenów zielonych
- rozlewająca się chaotycznie zabudowa skutkująca brakiem pierścienia terenów zielonych wokół miast
- błędne rozwiązania przestrzenne w zakresie usytuowania zabudowy względem wiatrów, w tym znacząco wysoka zabudowa
- brak uwzględniania w rozwiązaniach przestrzennych porywistych wiatrów (np. budowa linii napowietrznych, nieodpowiednie kąty nachylenia dachów)

co można zrobić?

czyli jakie można podjąć działania, które zmniejszą skutki zmian klimatu

Co można dzięki planom miejscowym:

- budować miasto zwarte i przeciwdziałać rozlewaniu się zabudowy
- przeciwdziałać występowaniu monokultur w zabudowie
- priorytetyzować zieleni i tworzyć systemy terenów zieleni
- transport ukierunkowywać na transport publiczny
- regulować rodzaje elewacji i kolorystykę budynków oraz ich wysokość

budować miasto zwarte i przeciwdziałać rozlewaniu się zabudowy, bowiem miasto zwarte to:

- mniejsze zasklepianie gleb
- mniejsza transportochłonność
- zwiększenie się poziomu przemieszczania się pieszego i rowerowego
- transport publiczny
- wodociągi i kanalizacja
- zmniejszenie poziomu wylesień i odrolnień
- brak konieczności osuszania terenów pod zabudowę

działaniem sprzyjającym jest uchwalanie planów miejscowych dla terenów wiejskich przeznaczających nieruchomości pod funkcje rolnicze

przeciwdziałanie występowaniu monokultur w zabudowie, bowiem zróżnicowana pod względem funkcji zabudowa to:

- mniejsza transportochłonność
- zwiększenie się poziomu przemieszczania się pieszego i rowerowego
- transport publiczny
- zmniejszenie, dla danego obszaru, używania klimatyzacji

priorytetyzować zieleni poprzez:

- **uchwalanie dla istniejących parków, skwerów, zieleńców planów miejscowych**

(silny charakter ochronny, w tym swoiste zabezpieczenie funkcji terenu na wypadek ewentualnego odzyskania nieruchomości)

- **wydziałanie terenów pod parki i inne tereny zieleni urządzonej**

(wydzielenie taki terenów oraz zakładanie i budowa zieleni, dzięki zmianom ustawy o gospodarce nieruchomościami, są celem publicznym, a więc możliwe jest wyłączenie)

- **ustalenie wysokiego poziomu powierzchni biologicznie czynnej przy ograniczonym wskaźniku powierzchni zabudowy i odpowiednim ustaleniu linii zabudowy**

(swoiste zmuszanie do pozostawienia wolnych przestrzeni)

- **planowanie zabudowy ekstensywnej na terenach podmiejskich**

(działka budowlana o powierzchni 1500 m²)

- **budowanie systemu terenów zieleni**

(jej fragmentacja jest bardzo niekorzystnym zjawiskiem)

wzmacniać transport publiczny, bowiem:

- to mniejsza ilość samochodów, a więc mniejszy efekt wysp ciepła (zwłaszcza przy transporcie szynowym)
- to mniejsza ilość samochodów, a więc zmniejszenie się potrzeb w zakresie budowy dróg
(a to zasklepienie gleb i nagrzewanie się ciemnej nawierzchni)
- to mniejsza ilość samochodów, a więc zmniejszenie się potrzeb w zakresie budowy parkingów
(a to zasklepienie gleb i nagrzewanie się ciemnej nawierzchni)
- to mniejsze poziomy zanieczyszczenia powietrza
- to mniejsze poziomy zanieczyszczenia wody

regulować rodzaje elewacji, kolorystykę budynków, ich wysokość i położenie, bowiem:

- jasne kolory ścian i jaśniejsze dachów to mniejsze ryzyko oddawania ciepła otoczeniu, a więc i występowania wysp ciepła

(nagrzewanie się ciemnej nawierzchni)

- jasne kolory ścian i jaśniejsze dachów to mniejsze zapotrzebowanie na klimatyzację i oddawanie przez nią ciepła, a więc i występowania wysp ciepła

(nagrzewanie się ciemnej nawierzchni)

- brak elewacji szklanych, odbijających światło, to mniejsze ryzyko wystąpienia efektów soczewek, a więc i występowania wysp ciepła

(nagrzewanie otoczenia, w tym sąsiednich budynków)

- niższe budynki to zmniejszenie negatywnych efektów dotyczących powstawania wiatrów
- projektowanie zabudowy z wykorzystaniem liniiki słońca

Dzięki planom miejscowym, a raczej ich odpowiedniej treści, można także „zawalczyć o więcej” o jeszcze bardziej odpowiednie zagospodarowanie przestrzeni mimo braku jednoznacznych narzędzi podyktowanych klimatowi

(mimo braku przepisów materialnych ustaw środowiskowych, konieczność pełnego uzasadnienia czytelnego dla sądu)

Podjmując wyzwanie należy pamiętać o wyroku: II SA/Po 646/15 - Wyrok WSA w Poznaniu

Wyrok nie dotyczy rozwiązań odnoszących się do zmian klimatu, ale jest niezwykle istotny – bowiem miasto skutecznie przekonało sąd, iż **ograniczenie w zagospodarowaniu terenu polegające na ustaleniu zakazu lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 100 m²** (gdy przepisy ustawy regulują lokalizację takich obiektów o powierzchni 2000 m²) **jest zgodne z prawem, bowiem ograniczenie to wpisuje się w kompetencje gminy dotyczące określenia sposobu zagospodarowania.**

Pozwala to na domniemanie, iż „klimatyczne” wymagania i ograniczenia wprowadzane planami miejscowymi, przy odpowiednim uzasadnieniu, „utrzymają się” w procedurze kontroli sądowo-administracyjnej.

Parkingi – zmniejszanie ich ilości

Dobrym przykładem są Zurych i Hamburg, które zamroziły istniejącą ilość miejsc parkingowych w centrum miasta. W momencie powstania miejsc parkingowych poza ulicą, likwidowane zostają parkingi na ulicy, a zaoszczędzoną przestrzeń przeznacza się na chodniki lub ścieżki rowerowe. Brak parkingów, choć pierwotnie budzi niezadowolenie, skutkuje zmniejszeniem się transportu indywidualnego.

ryzyko – parkowanie na trawnikach – przeciwdziałanie – żywoploty

ryzyko – parkowanie mimo wszystko – przeciwdziałanie – parkingi P+R

Parkingi P+R oraz ich zielone dachy

Inwestowanie w parkingi P+R wielopoziomowe, podziemne i naziemne – powiązane z zarządem komunikacji miejskiej, darmowe parkowanie w zamian za korzystanie z komunikacji miejskiej, dobrze zintegrowany system komunikacji (aby podróżujący nie odczuwał deficytu własnego samochodu), wyposażone w zielone ściany i zielone dachy (brak efektu wyspy ciepła, rekompensowanie zasklepienia gleby)

Zielone torowiska

to rozwiązanie nie tylko sprzyjające publicznemu transportowi w jego najbardziej ekologicznej formie, ale także zwiększanie terenów biologicznie czynnych, zmniejszanie zanieczyszczeń z ulic, zmniejszanie poziomu hałasu

Zielone dachy, zwłaszcza budynków publicznych i WOH

to rozwiązanie sprzyjające zwiększanie terenów biologicznie czynnych, zmniejszanie zanieczyszczeń z ulic, zmniejszanie poziomego hałasu, jak również zmniejszaniu zapotrzebowania energetycznego budynków (wyspa ciepła), zwiększanie retencji terenu (swoiste bilansowanie zasklepienia gleby); wdrożenie rozwiązania, z uwagi na dysponenta przestrzeni, nie powinno być trudne

Zielone ściany (pionowe ogrody), w tym budynków publicznych

to rozwiązanie sprzyjające zwiększanie terenów biologicznie czynnych, zmniejszanie zanieczyszczeń z ulic, zmniejszanie poziomego hałasu, jak również zmniejszaniu zapotrzebowania energetycznego budynków (wyspa ciepła); wdrożenie rozwiązania, z uwagi na dysponenta przestrzeni, nie powinno być trudne; w miejsce zielonych ścian można wykorzystywać pnącza

Zieleń miejska również w wersji mikro

to rozwiązanie sprzyjające zwiększanie terenów biologicznie czynnych, zmniejszanie zanieczyszczeń z ulic, zmniejszanie poziomu hałasu, zwiększanie retencji terenu (swoiste bilansowanie zasklepienia gleby), łąki kwietne sprzyjają również poprawie poziomu bioróżnorodności

Woda w przestrzeni

- zwrócenie się miast w stronę rzek
- utworzenie miejskich mokradeł dla zapobiegania erozji i powodziom
- budowa niewielkich zbiorników retencyjnych lub tzw. suchych polderów
- obowiązek podłączania się do kanalizacji i wodociągu, zakaz budowy studni
- w przypadku realizacji nowych osiedli lub obiektów wprowadzanie zasady zagospodarowania wody w granicach przedsięwzięcia lub zasady kompensacji, tzn. w miejsce utraconego potencjału retencyjnego wymusić na inwestorze jego odbudowę w innym wskazanym obszarze zlewni
- kształtowanie układu komunikacyjnego w sposób umożliwiający odprowadzanie nadmiaru wód w przypadku nawałnych opadów
- ogrody deszczowe
- otwieranie skanalizowanych cieków wodnych (strumieni)

Działania mocą prawa miejscowego, ale poza planem

Pamiętać także należy o nowych narzędziach, które do systemu prawnego wprowadziły przepisy tzw. ustawy krajobrazowej. Choć informacje medialne skupiały się na kwestiach reklamy, uchwała rady gminy (prawo miejscowe) może dotyczyć także małej architektury i ogrodzeń, a więc (istotnych w kontekście klimatu) kwestii wody w przestrzeni publicznej, mobilnej zieleni i żywopłotów

Działania w przyszłości mające istotne znaczenie dla przestrzeni

Ustawa krajobrazowa wprowadziła również mechanizm audytu krajobrazowego, tj. działań wykonywanych przez samorząd województwa, których celem jest nie tylko skategoryzowanie krajobrazów, czy określenie krajobrazów priorytetowych wymagających ochrony, ale także ustanowienie wniosków i rekomendacji, które muszą być zawarte w dokumentach planistycznych. Do zagadnień wymagających uwagi należy możliwość wprowadzenia zakazu zabudowy na przedpolach widokowych, jak również regulacje dotyczące użytkowania gleby na terenach cennych krajobrazowo.

Działania „miękkie” o charakterze edukacyjno – informacyjnym

- ochrona i odtwarzanie terenów podmokłych i lasów łęgowych, które pozwolą wchłonąć nadmiar wody opadowej, opóźnić jej spływ i usunąć część zanieczyszczeń.
- zachowanie i odbudowa krajobrazów wielofunkcyjnych (pastwiska o wysokiej wartości przyrodniczej zapewniające naturalne siedliska dla licznych gatunków, zadrzewienia śródpolne)
- rozwój półnaturalnych zbiorników wodnych (oczek wodnych) m.in. w celu zapobiegania stepowieniu, zwiększeniu retencji
- budowa infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznej np. stawy
- wykorzystanie deszczówki w gospodarstwach domowych i do produkcji rolnej
- budynki pasywne

Działania „miękkie” o charakterze edukacyjno – informacyjnym

Zapobieganie erozji na obszarach wiejskich:

- orka wzdłuż stoku
- niestosowanie ciężkich maszyn i sprzętów (dostosowanie ich do warunków glebowych)
- zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne
- stosowanie płodozmianów oraz unikanie monokultur
- nie zostawianie gruntów odłogiem
- zasadzenia roślin motylkowych, które spulchniają glebę
- tarasowanie stoków w przypadku gospodarowania stromych zboczy

Działania „miękkie” o charakterze edukacyjno – informacyjnym

- rolnictwo ekologiczne
- zmiana przeznaczenia gruntów (przekształcenie gruntów ornych w pastwiska, trwałe odłogowanie, ograniczone użytkowanie/odtworzenie gleb organicznych) - Redukcja N_2O ; sekwestracja węgla
- ekstensyfikacja hodowli bydła (ograniczenie obsady, zwiększenie wypasu) - redukcja CH_4
- produkcja biogazu – rośliny przyczyniające się do gnicia beztlenowego (produkcja w gospodarstwie i produkcja lokalna) - Redukcja CH_4 (wykorzystanie odchodów zwierząt, zastępowanie paliw kopalnych)
- zalesianie oraz wyrównanie granicy rolno-leśnej – przekształcanie gruntów rolnych na leśne i rolno-leśne
- wieloletnie uprawy energetyczne (zagajniki o krótkiej rotacji i trawy ziołowe)

Dziękuję za uwagę
Tatiana Tymosiewicz